

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. I. Definitur voluntarium formale.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

§. I.

Definitur voluntarium formale.

3. **V**oluntarium juxta Aristotelem 3. *Eth. c. 1.* est, *cujus principium est in eo, qui agit, particularia cognoscente, in quibus actio consistit*: sic definit Aristoteles spontaneum, quam definitionem omnes applicat etiam voluntario ex ejusdem mente, siquidem secundum illum involuntarium oppositum voluntario est id, *cujus principium extrinsecum est agenti*, seu est extra ipsum agens; cui dupliciter potest aliquid esse involuntarium, nempe ex ignorantia, aut ex violentia; involuntarium ex violentia est, *cujus principium est extra, renitente eo, qui agit, aut patitur*: involuntarium ex ignorantia est, quod fit ex ignorantia: ergo à contrario rectè dicitur voluntarium esse id, *cujus principium est intra agens, ità ut istud operetur ex scientia, seu cognitione.* Ex his.

Definitio voluntarium cum communi: *voluntarium est, cujus principium est in agente, sciente singula, in quibus est actus, hoc est, sciente illa, quæ spectant ad actionem, ut circumstantiæ actûs, cum autem inter spectantia ad actionem præcipuè sit finis, inde est, quòd S. Th. 1. 2. q. 6. a. 1. & 2. voluntarium definiat: quòd est à principio intrinsecum cognitione finis.* Sensus hujusmodi definitionum ex cit. S. Th. est iste: *voluntarium est, quod est ab agente, quod*

quia cognoscit spectantia ad actionem, & præsertim finem, movet se ipsum ad agendum propter talem finem. Definitionis bonitas est, quòd omni & soli voluntario conveniat.

4. Inferes primò: nullum motum violentum esse voluntarium, quia omnis violenta motio est à principio extrinsecò.

Inferes secundò: actus intellectus non esse formaliter voluntarios etsi procedant ab intrinsecò, videlicet ab intellectu, cui inhaerent, & quidem aliquis cum cognitione, ut judicium & conclusio, quia processio hæc non fit à principio appetitivo ut tali.

Inferes Tertio, motum gravium, & levium ad suum centrum etsi sit ab intrinsecò principio non esse voluntarium, non enim est à cognitione finis.

Inferes Quarto. Verbi divini generationem non esse voluntariam, quia non procedit à principio appetitivo. Unde quod Deus dicatur voluntate gignere, intelligendum est, de voluntate concomitante, complacet enim sibi in generatione filij, non autem quòd gignat voluntate causaliter.

Inferes Quintò: actus divinos esse voluntarios utpote ab intrinsecò, & ex cognitione, videlicet ab ipso DEO non per productionem, cum sint improducti, sed per hoc quod sunt ipse DEUS, qui est

A 2

à se,

à se, atque adeò sunt summè ab intrinseco & voluntarij.

Inferes Sextò : brutis convenire voluntarium imperfectum juxta S. Th. *art. 2.* communiter receptum, quia eorum sensationes eliciuntur ab appetitu sensitivo excitato à cognitione sensitiva boni quod appetunt, aut mali, quod fugiunt.

Notandum hìc, finem esse bonum, cujus gratià cetera fiunt; cùmque cognosci vel formaliter, vel materialiter: formaliter cognoscitur, quando cognoscitur non solum bonum obtinendum, & media ad illud consequendum, sed etiam proportio inter finem, & media; materialiter autem cognoscitur, quando cognoscitur sine proportionem ediorum cum fine, cognitio ergò formalis finis est rationis opus includens discursum; & talis est necessaria ad voluntarium perfectum, & formale. Unde cùm bruta non discurrant, idcirco non cognoscunt, finem formaliter, sed purè materialiter, operanturque propter finem non formaliter, sed purè materialiter. Hic operandi modus propter finem materialiter competit etiam infantibus, imò etiam adulti sapè exercent actus imperfectè voluntarios, ut si quis barbam fricet, apprehendit enim bonum esse fricare, & ideò admovet manum, non cogitans de proportionem talis actionis cum fine, scilicet sedatione pruritùs.

5. *Quæritur Primò* : an spontaneum convertatur cum voluntario. Respondeo negativè, omne enim spontaneum est voluntarium, econtra non omne voluntarium est spontaneum, *Amic. 12, d. 3. n. 8.* etsi enim utrumque effectivè pendeat à voluntate, voluntarium tamen

non excludit omne extrinsecum concurrans, ac moraliter cogens. Sic Episcopus voluntariè confert Petro beneficium, etsi id faciat rogatus, aut quasi moraliter coactus ab amicis: mercator vi tempestatum compulsus merces ejicit voluntariè, non tamen spontè: quare spontaneum procedit à voluntate ex naturali hujus inclinatione, & complacentia objecti excluso omni extrinsecò concurrente; consentit Joan. Marin Societatis Jesu Theologia Doctor Complut. *de Actibus Human. D. 1. S. 1. n. 7.*

6. *Quæritur Secundò*: an omne voluntarium formale debeat esse formaliter, & signatè volitum, aut saltem exercitè, & virtualiter. Voluntarium est aliud elicatum; aliud imperatum; illud immediate à voluntate efficitur, ut amor, odium, &c. imperatum est, vel actus ejusdem voluntatis ab ea imperatus, aut actus aliarum potentiarum, quæ in operando subjiciuntur voluntatis imperio, ut multi actus potentiarum externarum, ac etiam actus intellectùs inevidentes. Certum est quòd omne voluntarium imperatum sit formaliter volitum directè quidem quando directè imperatur, indirectè autem, quando est imperatum in causà cum prævisione eventùs non intenti, si autem causà ponatur ex intentione eventùs: hic etiam est formaliter ac directè volitus. Hinc etiam operatio causæ à nobis independens tam in existendo, quàm in operando, si tamen applicatio illius ad operandum est nobis voluntaria, pariter operatio causæ talis est nobis voluntaria; sic combustio domùs applicanti ignem ex intentione, & imperio combustionis est voluntaria non solum objectivè, sed etiam causaliter, & directè,

ctè, id est, est non solum objectum volitum, sed etiam in esse effectus est signatè volita. Quæstio igitur procedit de voluntario elicitio.

Respondeo nullum voluntarium elicitum est formaliter ac signatè, sed exercitè, & virtualiter volitum, id est, quavis volitio est virtualis volitio sui, quatenus æquivalet quoad aliquod munus volitioni signatæ, seu reflexæ, ita cit. Marin. n. 10. & 11. Amic. n. 7. Pars prima probatur contra Anton. Perez, Esparz. Si volitio esset formalis sui volitio, deberet procedere à voluntate non solum ex cognitione finis, sed etiam ex cognitione bonitatis suæ, cum nihil volitum, quod non est præcognitum, sed non procedit ex cognitione suæ bonitatis, à paritate brutorum appetentium bonum delectabile cognitum proposita sola hujus bonitate, quin eisdem proponatur bonitas appetitionis, ergo. Confirmatur, alias voluntarij causalis definitio S. Th. n. 3. allata non esset adæquata, sed deberet sic offerri: voluntarium est quod procedit ab intrinseco cum cognitione volitionis & finis.

Pars Secundà probatur: directæ volitio est actus formalis, & exercitus volendi, & appetendi non minus impossibilis cum reflexa efficaci sui nolitione, quam ipsa reflexa efficax volitio volitionis est cum eadem impossibilis, ergo volitio directæ est virtualiter volitio reflexa sui quoad munus impossibilitatis cum sui reflexa nolitione. Confirmatur, non potest placere directè voluntati objectum nisi exercitè placeat eidem tendentia in objectum, ergo est exercita, & virtualis sui volitio, secus

formalis, aliàs procederetur in infinitum, cum reflexa volitio sit voluntaria, hæc deberet esse formaliter volita per aliam reflexam, vel non: si non, ergo etiam directæ potest esse voluntaria sine reflexa; si ita, proceditur absque fine.

7. Obijcies contra primam partem S. August. L. 8. de Trin. c. 7. qui proximum diligit, consequens est ut & ipsam dilectionem diligit, & L. 9. c. 5. amor quamvis referatur ad mentem amantem, cujus est amor; tamen & ad se ipsum est amor, & amatum neque alio nisi amore amari potest, S. Th. 1. 2. q. 6. a. 7. dicitur aliquid voluntarium ex eo, quod voluntas in id fertur, sed ferri in aliquid est id amare, ergo voluntarium amatur, consequenter est volitum: & 2. 2. q. 25. in Corp. Amor ex ratione propria speciei habet, quod supra se reflectatur: quia est spontaneus motus amanti in amatum. Unde ex hoc ipso, quod amat aliquid, amat se amare. Resp. ad S. Aug. amorem esse exercitè & virtualiter sui amorem non signatè, proinde esse exercitè, & quidem propriè volitum. Amor itaque considerari potest, quatenus est forma amandi, & quatenus procedit à voluntate; ut est forma, quæ amamus, est amor, ut fluit ex voluntate, exercitè placet, potestque dici amatus sine reflexione supra se.

Ad S. Th. Resp. Voluntatem ferri in voluntarium dupliciter; elicitive, vel præcisè imperativè; concedo à voluntate amari formaliter voluntarium, in quod fertur imperativè prout fertur in actus potentiarum à voluntate distinctarum; si actus imperatus est voluntatis, est voluntarius tum elicitive, & intrinsecè, tum

imperativè, ac extrinsecè; actus verò cæterarum potentiarum sunt voluntarij præcisè imperativè, atque extrinsecè, si amantur formaliter, & reflexè per numerum 6. S. Th. non vult, voluntarium elicatum esse sui amorem formalem reflexum, sed virtualem propter rationem ad quæst. nam in brutis non datur reflexio, in quibus tamen reperitur propriè voluntarium et si imperfectum juxta S. Th. *cit. quæst. 6. a. 2.*

8. Objicies Secundò. Omne directè voluntarium debet esse directè formaliter volitum, seu amatum, sicut omne voluntarium indirectum debet esse indirectè formaliter, seu reflexè volitum, sed omnes actus à voluntate eliciti sunt directè voluntarij, ergò formaliter, & reflexè voliti, seu amati. Tertiò: Sponte, & Voluntariè exercitum est volitum, omnis actus voluntatis elicatus est sponte, & voluntariè exercitus, etiam is, qui est necessarius, uti est motus primo - primus, ergò &c. Major probatur: Sponte, & Voluntariè exercitum ab aliquo excludit esse nolitum, sed nequit excludere nolitum, nisi quia est volitum, ergo Sponte, & Voluntariè exercitum est volitum. Confirmatur major: Sicut se habet nolitio ad positivè involuntarium, ita se habet volitio ad positivè voluntarium, sed positivè involuntarium debet esse formaliter nolitum, ergò positivè voluntarium debet esse formaliter, seu signatè volitum.

Respondet ad secundum: negando assumptum. Ad probationem disparitas est, quod voluntarium indirectum reducatur ad imperatum, e.g. homicidium prævisum in ebrietate, hanc directè impe-

ratâ, & volitâ cum prævisione homicidij indirectè est volitum reflexè, & imperatum homicidium; è contra voluntarium elicatum potest effici à voluntate sine reflexo amore.

Respondet ad tertium: distingo majorem, est volitum exercitè, aut signatè, concedo majorem: semper signatè nego majorem, & concessâ minori, distingo consequens, omnis actus elicatus est volitum signatè, seu formaliter, nego consequentiam, exercitè & virtualiter, concedo consequentiam. Ad probationem majoris dico, volitionem efficacem excludere nolitionem efficacem, utraq; est affectivè, & effectivè efficax, id est, consequitur effectum, utraq; procedit à voluntate cum cognitione finis, ut autem una excludat alteram, non requiritur ulla reflexio, seu ut volitio sit formaliter volita. Dixi *nolitionem efficacem*, quia volitio efficax non excludit nolitionem inefficacem, ut patet in mercatore, qui cum volitione efficaci tempore tempestatis eijciendi merces habet volitionem inefficacem easdem retinendi, seu non abijciendi.

Ad Confirmationem distingo majorem: ita se habet volitio ad positivè voluntarium imperatum, sicut nolitio ad positivè involuntarium, concedo majorem, ita se habet volitio ad positivè voluntarium elicatum, sicut nolitio ad positivè involuntarium, nego majorem, & concessâ minore, nego consequentiam: disparitas est itaque, quod ut quid sit positivè involuntarium oporteat esse contra conatum, & inclinationem elicitam voluntatis, qualis conatus est nolitio, pariter ad positivè voluntarium imperatum requiritur,

ut

ut sit juxta inclinationem elicitam voluntatis, qualis est volitio; è contra ad elicitorum voluntarium sufficit processio à voluntate cum cognitione finis, quod haberi potest sinè reflexa volitione per *numerum. 6.*

9. Objicies Quartò, cum Antonio Perez & alijs: si non voluntarium necessarium, saltem Liberum debet esse reflexè volitum. Probat, Voluntas tunc solùm perfectè vult, quando imperat sibi suum actum, sed quando liberè immediatè vult, perfectè vult, ergo imperat sibi suum actum. Major probatur ex S. Th. *1. 2. q. 17. a. 5. ad 1. animus, inquit, quando perfectè imperat sibi, ut velit, tunc vult.* Quintò id sit nobis liberè, quod, cum volumus, facimus, sed volitio est à nobis liberè, ergo illam volumus, cum illam facimus. Major est Aug. *Lib. 2. de liber. arbitr. c. 2. non enim possumus aliud sentire esse in nostra potestate, nisi, quod cum volumus, facimus.* Resolutio pendet ex intelligentia, cujus potentia actus sit imperium. Plures cum Scot. putant esse actum voluntatis, ejus enim potentia est imperare, cujus est movere, seu impellere ceteras potentias ad operandum, solius autem voluntatis est eas movere. Barthol. Medina, videtur velle esse solius Rationis, seu intellectus, quia imperare est loqui, ordinare, intimare aliquid faciendum, quod spectat ad intellectum. S. Th. *a. 1. approbatur à Vasq. 1. 2. D. 49. c. 2. Amic. D. 11. n. 8.* ponit in utriusque potentia actu, formaliter quidem in actu intellectus, præsuppositivè in actu voluntatis; ut enim Cajet. *ad art. 1.* tradit tria essentialiter ad imperium concurrunt: ordinatio ali-

cujus ad aliquid, intimatio, & motio, seu impulsus ut dum dicitur: diligit DEUM; ordinatur aliquis ad amandum DEUM, idque illi intimatur, & ad hoc ipsum exequendum ab imperante impellitur. Duo primi actus sunt intellectus, hujus enim est ordinare, & intimare; intimare autem est alicui denuntiare: denuntiari autem est aliquid loqui, quod ad intellectum pertinet. Actus postremus est voluntatis, nam hujus est potentias ad exercitium impellere.

Unde inquit S. Th. ad 1. quòd imperare non sit quomodocunque movere, sed cum intimatione denunciativa ad alterum, quod est rationis præsupposito actu voluntatis, in cujus virtute ratio movet, seu impellit. Ratio horum est, quòd neutrius potentia actus ad imperium sufficiat; non voluntatis, cum hæc, nisi intimeretur, non potest impellere, & obligare subditum ad executionem, non intellectus, cum hic etsi subdito intimeretur, nisi voluntas obliget, intimatio non obtinet vim imperij, & præcepti.

Porro imperium Vasq. *C. 3.* ad actum judicij reducit, eo enim intellectus in se ipso exprimit affectum suæ voluntatis, quæ expressio dicitur intimatio: hæc autem desiderij expressio communis est *imperio, seu præcepto, orationi, & suasioni, seu consilio,* cum discrimine non in modo expressionis, sed in affectu connotato non secundum se, sed ut est à tali persona, si enim est expressio affectus inferioris facta superiori ad aliquid imperandum, dicitur oratio: si est expressio affectus facta amico, aut æquali est suasio, seu consilium: si est expressio affectus superioris facta inferiori, ut aliquid fiat, est imperium situm in actu judicij practicè
judi-

judicante hęc, & nunc hoc esse faciendum ex voluntate superioris, quàm mediante denunciatione insinuat, quæ insinuatio est actus locutionis, quò intellectus alteri significat hanc esse voluntatem superioris, ita exponit Vasq. Amic. n. 13. & 14. His prænотaris.

10. Resp. S. Th. non loqui de imperio voluntatis, seu de actu, quo voluntas sibi imperet actum à se eliciendum, de quo loquimur n. 6. sed de imperio prout hæc in sententia S. Th. est actus rationis; major ergo objectionis quarta procedit de imperio rationis, secus de imperio voluntatis sito in volitione impellente, & concessa minori negatur consequentia de imperio voluntatis, de imperio rationis transeat, transeat inquam, quia Amicus D 5. n. 62 negat necessitatem imperij etiam rationis prout contradistincti à judicio indifferenter proponente objectum, hoc enim stante ex innatâ sibi libertate potest se ipsam determinare ad utramlibet objecti partem, sicut potest se ipsam determinare ad imperandum, & non imperandum sinè alio prævio imperio.

Dixi contradistincti à judicio, quia simplex apprehensio subjecti non sufficit ad liberè operandum, uti rectè probat Amicus. n. 61. et si sufficiat ut voluntas operetur non liberè ut ostendit n. 58.

Resp. ad quintum, ut faciamus cum volumus, necesse non est ut velimus reflexè, sed sufficit velle exercitè, & directè: & distincta minori distingo pariter consequens, illam volumus reflexè nego consequentiam, volumus illam exercitè, cum illam facimus, concedo consequentiam. Ad probationem majoris, dico

ex illo textu Aug. Jansenium docuisse, quòd antecedens necessitas volendi non pugnet cum libertate, sed sola coactio, quia dicebat Jansenius, dum necessitatur ad volendum, volumus, volentesque facimus, sed quod volentes facimus liberè facimus, seu id est, in nostra potestate. Distinguo igitur textum Aug. id est in nostra potestate, quod cum volumus, id est, quod ex nostra determinatione facimus, concedo; id præcisè reflexè volentes facimus, nego.

11. Obijcies sextò: ut Voluntas se determinet ad actum internum, debet procedere ex cognitione bonitatis actus, sed si sic, debet velle actum, aliàs frustra procederet ex cognitione bonitatis interni actus, ergò ut voluntas se determinet ad actum debet velle actum. Major probatur à paritate actus externi, ad quem ut se determinet, debet procedere ex cognitione bonitatis ejusdem, & idèò reflexè velle illum. Confirmatur actus immediatè liber profuit ex sui cognitione, aliàs esset casualis nobis, casuale enim est nobis, quod existit absque notitia, & volitione nostra. Confirmatur secundò, nequit intellectus determinari ad assensum objecti indifferenter propositi, nisi assensus imperetur à voluntate, ergò etiam nequit se voluntas determinare ad amorem præ odio à cognitione indifferenter proponente bonitatem, & malitiam objecti, sed insuper debet proponi bonitas amoris, proinde hæc cognita debet determinare ad reflexum sui imperium.

Resp. nego majorem: Ad hujus probationem, est disparitas quòd actus externus non sit immediatè liber; idcirco ut existat, debet imperari, nequit autem im-

pera-

perari non præcognitus, cum nihil voluntum, quin præcognitum.

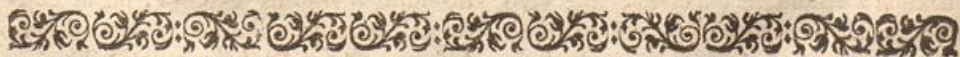
Ad Confirmationem primam, nego assumptum cum sua probatione, ad hujus probationem nego hoc præcisè sufficere, ut quod nobis sit casuale, sed insuper requiritur, quod nobis non possit imputari ejus existentia, vel non existentia; est autem nobis imputabilis, si voluntas eum ponat cum dominio, seu cum potestate illum omittendi, ad quod sufficit libertas constituta per cognitionem indifferentem objecti, & indifferentem concursum omnipotentiae applicatum.

Ad Confirmationem secundam, est discrimen, quod intellectus non sit potentia libera, ideo eget imperio voluntatis, quando veritas objecti non est illi evidenter proposita, cum non necessitetur ad assensum, nisi ad summum ab evidentia veritatis, hanc ergò seclusà ut assensus à voluntate imperetur, necessariò debet voluntati proponi bonitas assensus, siquidem adæquatam objectum voluntatis saltem profectivæ sit bonitas, cum malum, quò tale sit impossibile, quò tale, amari.

12. Obijcies septimò: ut voluntas nostra se determinare possit ad unum individuum actus præ alio e.g. ad A. præ B. deberet cognoscere individuum A. præ B.

defectu enim hujus præcognitionis non nostræ voluntati, sed divinæ attribuitur determinatio ad individuum, sed non aliunde est necessaria præcognitio individui A. præ B. nisi quia se determinare ad actum est velle actum e.g. individuum A. præ B., ergo quoties voluntas se determinat ad actum, tunc vult. Minor probatur: si se determinare ad individuum A. præ B. non sit illud velle, frustranea esset præcognitio individui A. præ B. Resp. distingo majorem, deberet determinatè necessariò cognoscere A. præ B. nego majorem, deberet cognoscere A. præ B., vel quod objecti bonitas determinatè non exigat A. præ B. concedo majorem, & nego minorem, nempe quò se determinare ad actum sit illum velle reflexè, sed exercitè ac elicitive. Ad probationem minoris, nego fore frustraneam præcognitionem individui A. præ B. ut liberè ponatur A. præ B. quia cum bonitas objecti non exigat A. præ B. nisi præcognoscatur A. præ B., voluntas nequit eligere, A. præ B. E-contra etsi nulla amoris bonitas cognoscatur, dum prænoscat objecti bonitas,

hac de se inclinatur sufficienter voluntatem ad amorem præ odio.

§. II.

Voluntarij divisio.

13. **P**rimo dividitur in liberum, & necessarium. Liberum est, quod procedit ab intrinseco cum cognitione finis, & dominio ad agendum, vel non agendum.

R. P. Karch, Dissert.

B

agen-